

ואם כן קשה: מדוע אם ניטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהן, למה לא בטל מהם תורת כלי, והרי שלימות הזוג הוא רק עם ענבל?

נט-א ומשנינן: אלא, אמר רבא: שהסיבה שזוג בלי ענבל נחשב כלי היא — הואיל וראוי הזוג להקישו על גבי חרס, ועדיין הוא כלי המשמיע קול, וכמו שהיה בתחילה. ולכן לא בטל ממנו תורת כלי לקבל טומאה⁽⁵¹⁾.

איתמר נמי, אמר רבי יוסי ברבי חנינא: הואיל וראוי להקישו על גבי חרס.

ואילו רבי יוחנן אמר: לא בטל מהזוג שם כלי הואיל וראוי לגמיע בו מים לתינוק⁽⁵²⁾. ודי בכך שיש בו שימוש לדבר אחר מאשר שימושו הקודם, כדי שיחשב כלי.

ומקשינן: וכי רבי יוחנן לא בעי שישאר בכלי שימוש מעין מלאכה ראשונה, כדי שישאר ראוי לקבל טומאה?

והתניא בברייתא: כתיב ביחס לטומאת מושב הזב: "וכל כלי אשר ישב עליו הזב — יטמא".

יכול אפילו כפה הזב, שהפך על פיה, מידה שמודדים בה סאה, המיועדת למדידה ולא לשיבה, וישב עליה. או כפה תרקב, מידת חצי סאה [סאה ו' קבין ותרקב ג' קבין, וזהו שמו: תרי וקב], וישב עליה, יכול יהא טמא אותו כלי מידה בטומאה חמורה של מושב [מדרס] הזב, שהיא אב הטומאה, המטמאה אפילו אדם וכלים?

תלמוד לומר: [ויקרא טו ד] "כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא. וכל הכלי אשר

שראוי להקישו על חרס, וזוג של בהמה כל השימוש שמחשיב אותו לכלי הוא השימוש לבעלים שידע היכן נמצאת בהמתו, ובלי עינבל אין לו שימוש לדעת היכן בהמתו.

והשפת אמת מסביר שהשימוש להקישו על חרס שייך רק בזוג של תינוק, שהתינוק בעצמו [או המשחק עמו] יקיש בו על חרס וישמיע קול, אבל בזוג של בהמה אין מי שיקיש עליו שנוכל להחשיבו כלי. אבל הרמב"ם [כלים ח, ז] כתב חילוק זה גם על זוג של בהמה.

52. וכתבו התוספות שמדובר שלא ייחדו לצורך זה של שתיית מים לתינוק ואף ששינוי תשמיש של כלי צריך ייחוד לכך כמבואר ברש"י להלן [צה, ב], [והריטב"א מוסיף שפירוש רש"י שם מוכח בגמרא, וכן העיר רבי עקיבא איגר] כאן מועיל האפשרות להשתמש לשתיית מים בצירוף סברת אביי הואיל והדיוט יכול

הוא רק בשעת המלאכה כמו כן לענין קבלת טומאה כלי כזה אינו מקבל טומאה כלל [מדאורייתא] אלא בשעת מלאכה, ורק מדרבנן הוא מקבל טומאה שלא בשעת מלאכה אטו בשעת מלאכה. ואם כן כשהוא מפורק הוא בודאי לא יקבל טומאה אפילו מדרבנן גם כשהדיוט יכול להחזירה, משום שזה כמו גזירה לגזירה, [אטו שעת חיבורו, ואטו שעת מלאכה] וראה שם עוד ביאורים לפי רש"י ותוספות.

51. וראה רש"י שהוא מסכם למסקנא את חילוקי הדינים בזוג של גדול, וקטן, ושל בהמה. ומבואר בדבריו שבזוג של בהמה אין חילוק אם היה לו עינבל והוא ניטל או שלא היה לו מעולם, ודינו תמיד שהוא טהור. והחילוק הזה נאמר רק בזוג של תינוק קטן, אלא שלא כתב רש"י מה הסיבה לכך. והחתם סופר מסביר שהסיבה שזו שניטל עינבלו טמא הוא מפני